

streek. Uiteindelijk verenigt het verhaal zich tot het dorp Borne en de waarschijnlijkheid van het ontstaan van een spieker op de plaats van de oude kerk. Een spieker die aanvankelijk als opslagplaats en later ook als wijkplaats bij aanvallen van buitenaf gebruikt kon worden. Hierop zou dan later de oude kerk, of een voorganger daarvan, zijn gebouwd. Verder wordt aangegeven dat de voorgebouwen van de Borg te Borne, die in de nabijheid hiervan gelegen zou hebben, mogelijk het stamhuis van de Ten Cate's geweest zou kunnen zijn. Een en ander is nogal doorspekt met speculaties en nader onderzoek lijkt dan ook gewenst. Stijl en verhaal van dit boekje zijn weer zoals we van deze auteur gewend zijn, waarbij de literatuurlijst achterin het boekje nauwelijks enige raadpleegbare aanwijzingen oplevert. Het boekje is in de boekhandel en bij de auteur te koop voor € 3,85.

UIT HET AANTEKENBOEK VAN J.B. SCHOEMAKER 8

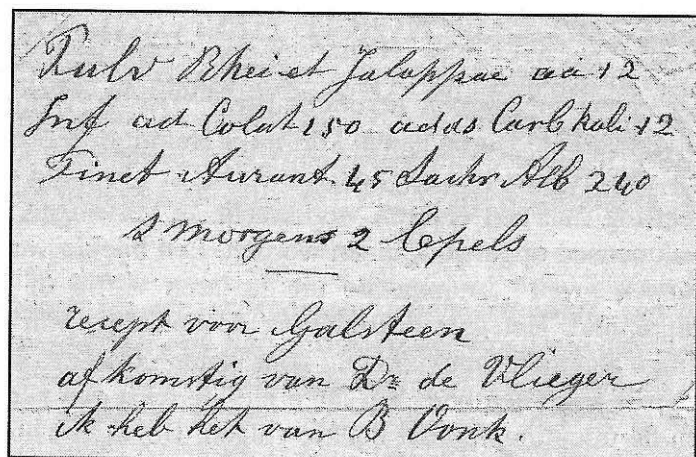
Behalve een rekeningenboek liet dokter Schoemaker (geb. 1799, overl. 1879) ook een aantekenboek na. Het boek begint in 1848 en loopt door tot 1875. Enige van de aantekeningen in het Dagboek en andere archivalia van de heelmester komen in deze kleine reeks aan de orde.

Naast zijn vele aantekeningen (ook in boeken die helaas verloren zijn gegaan) zijn er enige recepten in het aantekenboek dat is overgeleverd. Bedoeld boekje is in het bezit van onze dorpsgenoot de heer B. Schoemaker. Naast recepten voor diverse aandoeningen geeft Schoemaker ook een beschrijving voor het maken van inkt. Maar ook beschrijft hij hoe je een lekkere tulband kunt vervaardigen!

In het boekje **Jan Bernard Schoemaker, een Twentse heelmester in de negentiende eeuw**, dat in 1999 is uitgegeven, heeft Dr Arthur Fuldauer een beschrijving van de werkwijze en de persoon van dokter Schoemaker en geeft hij in algemene termen aan wat we in dit aantekenboek zoal kunnen vinden. In dit artikel halen we uit het aantekenboek enkele van zijn recepten. Zo beschrijft hij b.v. een recept van een Duitse arts tegen tandpijn. Dat medicijn bestaat dan uit 1 deel arsenicum, 11 delen morfine en voldoende creosoot om er een pasta van te maken. Deze pasta moet dan worden aangebracht in de holte van de pijnlijke kies of tand waarna het geheel moet worden afgesloten met *mastic* (een harssoort). *Endlich nu werden Zahnschmerzen verbannt* citeert hij de Duitser.

Een recept tegen galstenen, zoals zijn aantekening aangeeft, afkomstig van Dr de Vlieger en ontvangen van B. Oonk, is onbegrijpbaar voor de gemiddelde lezer van dit blad. We hebben voor de transcriptie ervan Mevr. Kirsten ter Huurne van "Apotheek Stoop" bereid gevonden. Ze geeft daarbij een nadere uitleg over de vaak vreemde woorden en afkortingen. Zie de bijgaande ingekaderde afbeelding voor het oorspronkelijke recept van een middel tegen galstenen waarvan men elke morgen 2 eetlepels diende in te nemen.

Het recept in het handschrift van dokter Schoemaker

Transcriptie van het recept:

Pulv = poeder.

Rhei radix = de wortel van o.a. *Rheum palmatum* met als werkzame bestanddelen antrachinon glycosiden. Dit wordt (ook nu nog) toegepast als laxeermiddel met als huidige merknaam o.a. *Urbanis pillen (comb.) Extractus Rhei siccum* = spiritueus droog extract. *Sirupes Rhei* = rheumsiroop; (ook) toegepast als laxeermiddel.

Julappae. *Julappium* = FNA-drank met zoutzuur met als toepassing het opwekken van eetlust. *Jalapae Radix (Resina Jalapae)* = de min of meer peervormige wortel van *Ipomoea Purga*. Deze bevat tenminste 8 % *Jalapae* als werkzame stof. Het wordt gebruikt als drastisch afvoermiddel met pijnlijke werking en wordt nog slechts weinig toegepast met 1 tot 2 mg per pil.

Colut. *Colutie* = 1. het filtreren. 2. het gefiltreerde (filtraat) dus de vloeistof na filtreren.

Add. *Additie* = toevoegen (toevoeging).

Carbo = absorberende kool.

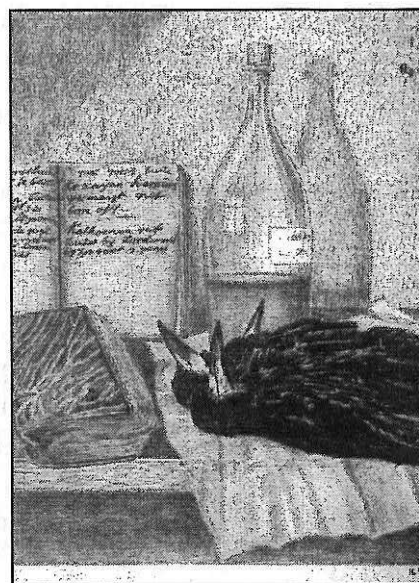
Kalij carbonas = wit sterk alkalisch reagerend poeder (kaliumcarbonaat).

Inf = aftreksel.

Tinct. *Tinctuur* = oplossing voor smaakcorrectie.

Aurant. *Aurantii fructus cortex* = smaakcorrectie.

Sachr Alb. *Saccharose alb* = witte sacharose (rietsuiker)

Een andere geneesheer raadt dokter Schoemaker aan, bij zenuwtoevallen de klauwen van verscheidene *haasenvoten* zo sterk te drogen bij branden af dat ze gepulviseerd (gepoederd) kunnen worden. Hiervan moet dan drie maal daags een suikerlepel vol worden ingenomen met water en suiker.

Tegen *vorstbuilen* schrijft hij kraaienhersens vermengd met olijfolie voor.

J.B.F. Leuvenink.

SPANJAARD, KORTE HISTORIE VAN HET BEDRIJF

De thans verdwenen textielindustrie "De N.V. Stoom-spinnerijen en weverijen v.h. S.J. Spanjaard" te Borne had al kort na Wereldoorlog II een eigen bedrijfsopleiding voor spinners en wevers. Dit had tot doel de voordien gevolgde werkwijze van het "meelopen" van een leerling met een ervaren werkkraacht, te vervangen. Hierdoor zouden in kortere tijd betere vakmensen opgeleid kunnen worden. Een boekje van de firma met als titel "*Samen klein Samen groot*", stammende uit de jaren vijftig of kort daarvoor, beschrijft een en ander uitgebreid. Het gaat daarbij over de opleiding van jongens en meisjes met als toevoeging enige algemene ontwikkeling voor "later". Ook een korte beschrijving van de historie van het bedrijf komt aan bod. Wij laten hier de tekst van het hoofdstuk met het korte historieverhaal en de inleiding van het boekje volgen. De andere hoofdstukken zullen separaat in een ander nummer van dit blad worden behandeld.